

Sivan SOTE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

vammaisneuvoston kokous 4.6.2024

Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn tilannekuva ja toimintasuunnitelman valmistelu

Sanna Pirinen

lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön asiantuntija

sanna.pirinen@siunsote.fi

Lähisuhdeväkivallan ehkäisy

- on **kaikkien väestöryhmien** hyvinvointia, terveyttä ja arjen turvallisuutta edistävää työtä
- toteutuu monialaisena/poikkihallinnollisena yhteistyönä, ja vaatii pitkäjännitteistä suunnittelua
- Hyvinvointialue ja kunnat vastaavat omalla toimialallaan lähisuhdeväkivallan **suunnitelmallisesta** ehkäisemisestä
- Lähisuhdeväkivalta voi koskettaa kaikkia yhteiskuntaluokasta, kulttuurista, iästä ja sukupuolesta riippumatta, ja siten lähisuhdeväkivallan piirissä eläviä henkilöitä on asiakkaina läpileikkaavasti kaikissa hyvinvointialueen palveluissa ja myös työntekijöinä
- **Tavoitteet kohdistuvat poikkileikkaavasti toimialueille** ja toimenpiteet kiinnittyvät laajasti hyvinvointialueen palveluihin ja toimintaan (terveys- ja sairaanhoitopalvelut, ikääntyneiden palvelut, perhe- ja sosiaalipalvelut, pelastuslaitos ja turvallisuuspalvelut, hallintopalvelut ja konsernipalvelut, yhdyspinnat)
- Hyvinvointialueen on **huolehdittava yhteen sovitettuja palveluja laaja-alaisesti tarvitsevien** asiakasryhmien ja asiakkaiden **tunnistamisesta**.
- Hyvinvointialueella on **vastuu** asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon **palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi**.(yhteistyö kunnat, järjestöt, valtio)
- Tehokkaimmillaan lähisuhdeväkivallan ehkäisyä toteutetaan kattavasti ennaltaehkäisevistä ja riskiryhmiin kohdennettavista interventioista akuuttiapuun (terveyttä ja hyvinvointia edistävät/promootio, seurauksia ja vaikutuksia ehkäisevät/preventio)

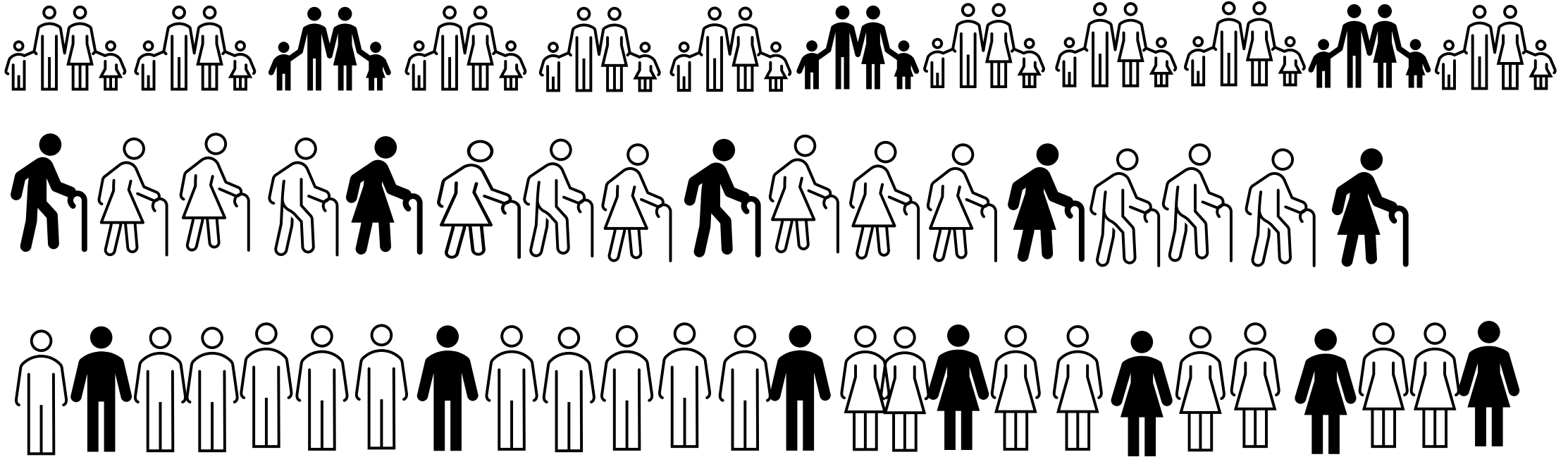
Lähisuhdeväkivallan ehkäisy, alueellisen kehittämistyön ja koordinaation kohdentaminen ja vaikuttavuus

- Lähisuhdeväkivallan piirissä elävien korkeat määrät
- Lähisuhdeväkivallan kustannukset (suorat ja välilliset, välittömät ja pitkänaikavälin)

Suomessa..

Vammaisen riski kohdata väkivaltaa on jopa **2–4 kertaa suurempi** kuin valtaväestön

Nuorten väkivalta kokemukset seurustelusuhteissa **45%**

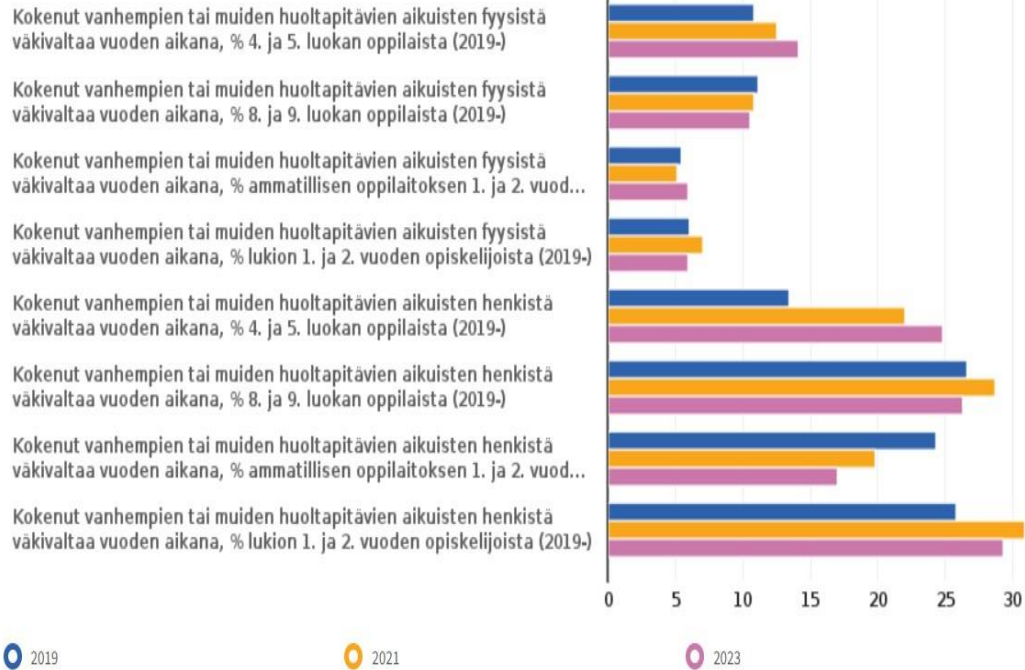

VALTIONEUVOSTON SELVITYS - JA TUTKIMUSTOIMINNAN JULKAISUSARJA 2022:24 JA 2022:522022:24

Pohjois-Karjalassa vuoden aikana..

4. Ja 5 lk. **14% /25%**
8. Ja 9. lk. **10%/26%**
AO/lukio **6%/17 - 29%**

20 -64 vuotiaat **7,9%**
65 vuotta täyttäneet **3,5%**

Fyysistä tai henkistä lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden osuus (%)

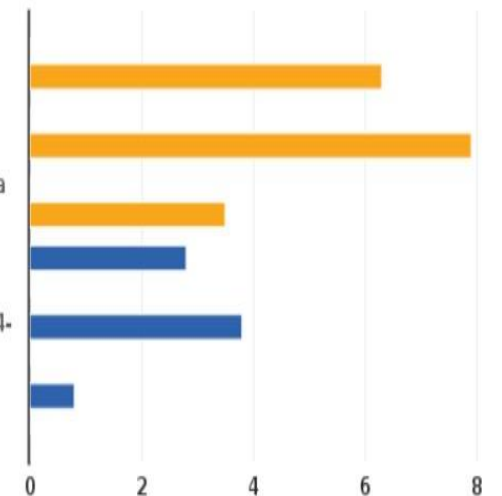
Fyysistä tai henkistä lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden osuus (%), 20 - 64-vuotiaat

Fyysistä tai henkistä lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden osuus (%), 65 vuotta täyttäneet

Lähisuhdeväkivallan tai -uhkailun kohteeksi joutuneiden osuus (%) (2020)

Lähisuhdeväkivallan tai -uhkailun kohteeksi joutuneiden osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2020)

Lähisuhdeväkivallan tai -uhkailun kohteeksi joutuneiden osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (2020)

Pohjois-Karjalassa vauvaperheiden vanhemmista **8%** kokenut parisuhdeväkivaltaa 12 kk aikana

Pohjois-Karjalassa **13%** vanhemmista hyväksyy fyysisen kurittamisen (2018)

FinLapset (2018), Kouluterveyskysely (2019, 2021, 2023), sotkanet

Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa merkittäviä kustannuksia

Inhimillinen hinta yksilölle, perheille, läheisille

- fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset, taloudelliset vaikutukset
- turvattomuus
- ylisukupolviset ketjut

Kuormitus sotepalvelussa

- palveluiden korkea käyttöaste, useita palveluita, palveluiden häiriökäyttö
- vaikutukset kokonaishoidon onnistumisessa
- vaikutus asiakastyytyvyyteen palveluista

Taloudelliset kustannukset

- terveydenhuollon **suorat lisäkustannus** 1024/vuosi/aikuisen uhri (Suomessa 150miljoonaa/vuosi)
- sosiaalipalveluille 60–90 % lisäkustannuksia/uhri/vuosi
- Lapsuudessa koettu väkivalta 50 % korkeampina sosiaali- ja oikeuspalveluiden kustannuksina aikuisuudessa->ylisukupolviset ketjut

- Lähisuhdeväkivallan ehkäisy kytkeytyy hyvinvointialueen lakisääteisiin palveluihin sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen velvoitteisiin

- **lainsäädäntö** (perustuslaki, sosiaalihuolto- ja terveydenhuoltolaki, hyvinvointialuelaki)
- kansainväliset **ihmisoikeussopimukset** (Istanbulinsopimus, Lanzaroten sopimus, CRC, CEDAW, CRPD)
- edellinen ja nykyinen **hallitusohjelma** ja kansalliset toimenpideohjelmat
- **Thi ohjeet** kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi

THL ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille 6/22

Toiminnan järjestäminen ja palvelurakenteet

- Hyvinvointialueelle tulee luoda väkivallan uhreille, tekijöille sekä väkivallalle altistuneille lapsille toimialojen rajat ylittäviä palveluketjuja.
- Oikea-aikaisuus, saavutettavuus, saumattomat palvelu-, hoito-, ja kuntoutuspolut
- Väkivallan tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja palveluohjaus osaksi kaikkien hyvinvointialueella toimivien sote-palveluiden perustoimintaa.
- Henkilöstölle tulee tarjota tietoa ja lisäkoulutusta lähisuhdeväkivallasta.
- Kaikkien viranomaisten, jotka kohtaavat työssään asiakkaita, jotka ovat kokeneet väkivaltaa, tulee arvioida väkivallan riskiä, vakavuutta ja erityisesti kuolemanvaaraa.

Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatio hyvinvointialueen rakenteissa

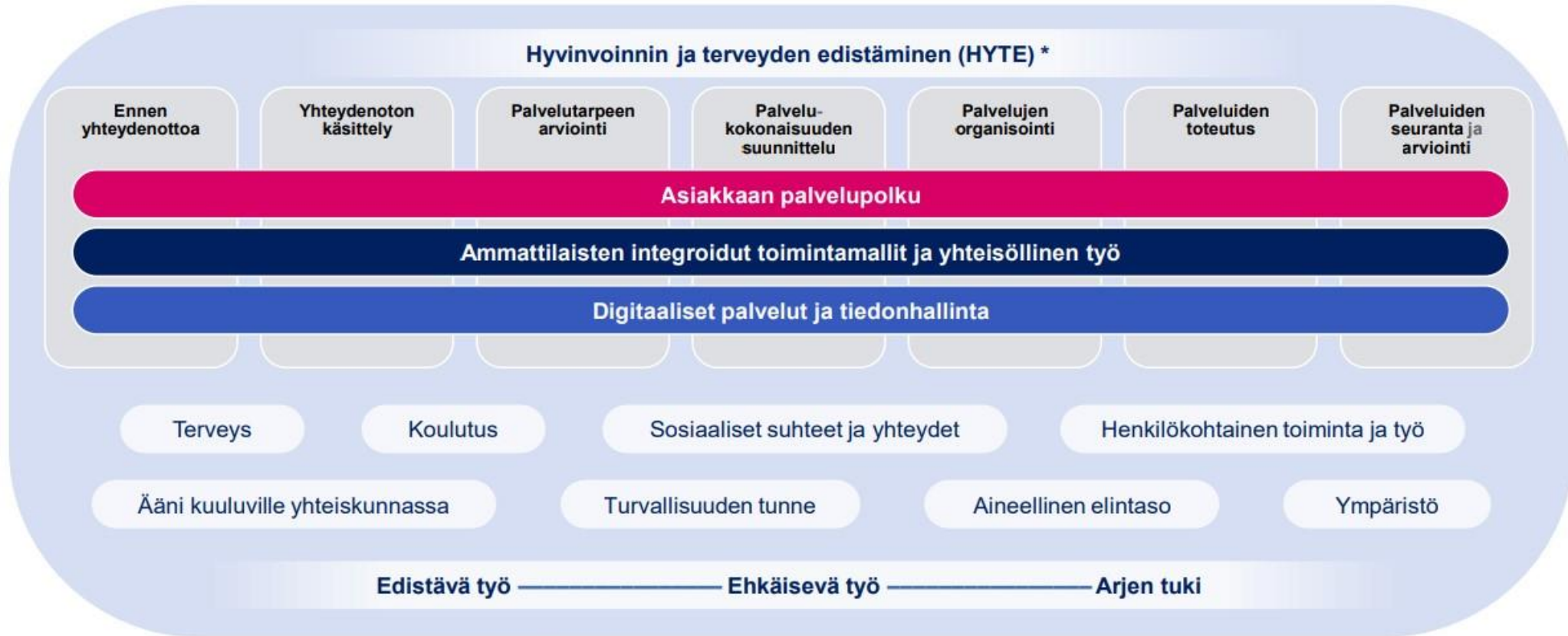
- Jokaiselle hyvinvointialueelle on nimetty lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmä, jonka tehtävänä on lähisuhdeväkivallan vastaisten toimenpiteiden suunnittelu, seuranta ja kehittäminen osana hyvinvointialueen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen kokonaisuutta
- Jokaiselle hyvinvointialueelle tulee nimetä väkivallan ehkäisyn vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö huolehtii siitä, että poikkihallinnollinen ja moniammatillinen työ toimii saumattomasti.
- Lähisuhdeväkivallan vastaisen työn strateginen suunnittelu
 - THL päivitti ohjeita kohdennetuin suosituksin keväällä 2024, nostoina mm varhaiskasvatuksen, koulutoimen, perusterveydenhuollon ja nuorisopalveluiden roolin vahvistamisen ja erityisryhmien huomioiminen.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella

- Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn kokonaisuuden koordinointiin kehittämistyöhön, yhteensovittamisen tukeen ja osaamisen varmistamiseen liittyvä panos, Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön asiantuntija 2024 alk.
- Lähisuhdeväkivallan ehkäisy hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osa-alue ja painopistealue

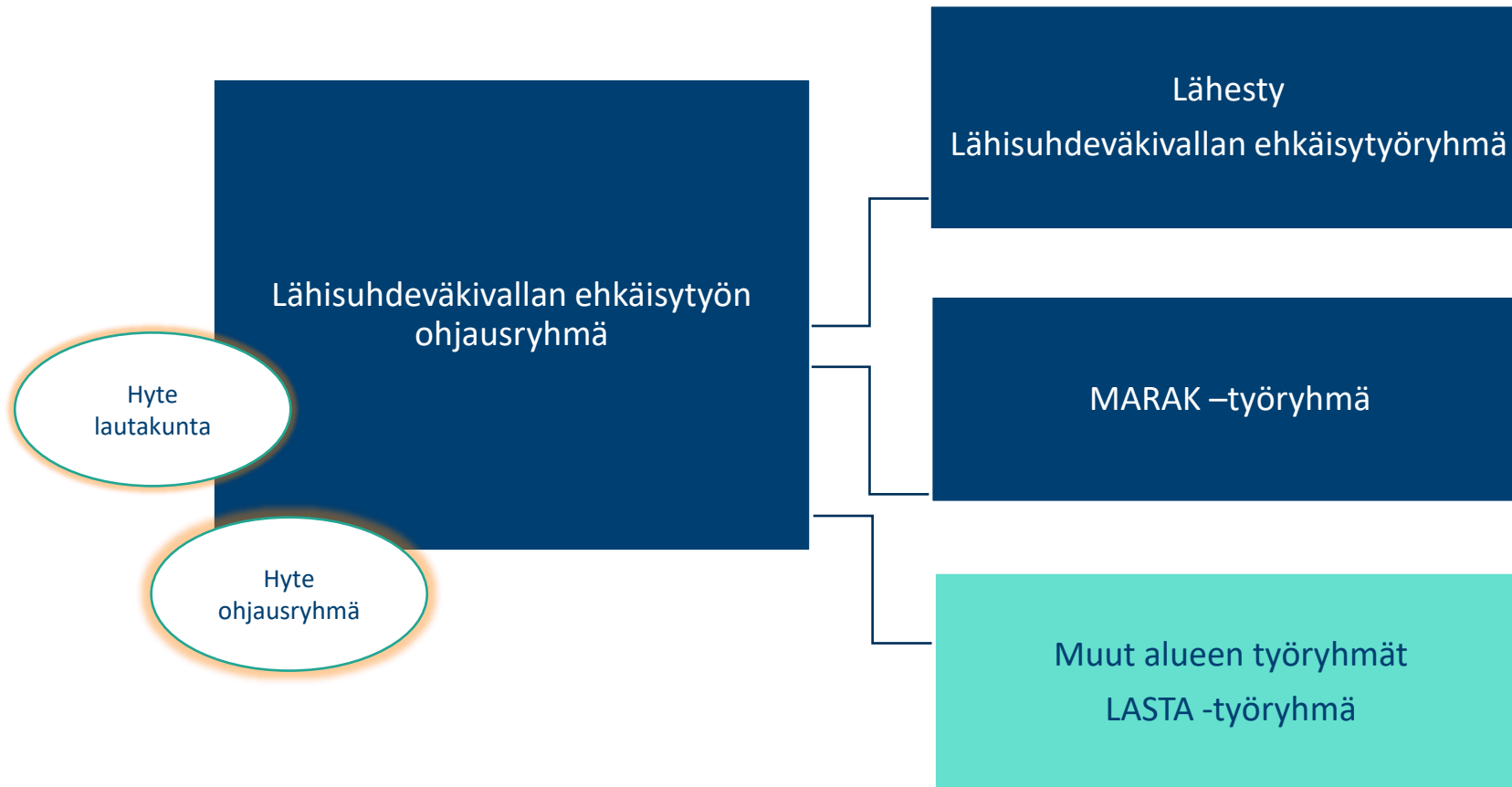
➤ Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

* Mallissa Stiglitzin komission hyvinvoinnin osa-alueet

Kuvio 1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen hyvinvointialueilla. (Lähde: STM, 2022).

Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenne Pohjois-Karjalassa 2024

- EDUSTUS:**
- poliisi
 - sovitteutoimisto
 - RIKU
 - Perheasiain neuvottelu
 - Kriisikeskus
 - Perheiden paikka ry
 - Karelia amk
 - neuvolapalvelut
 - terveysasemat
 - psykiatrian klinikkaryhmä
 - yhteispäivystys
 - Kuraattoripalvelut
 - Miepä
 - lapsiperheiden sos.työ/ohj.
 - palvelutarpeenarvointi
 - lastensuojelu
 - turvakoti
 - sosiaali- ja kriisipäivystys
 - työikäisten palvelut
 - vammaispalvelut
 - ikääntyneiden palvelut
 - tehoavo
 - kasvatus- ja perheneuvola
 - opiskelijahuolto
 - yhteisasiakasohjaus
 - naistenkeskus/Seritukikeskus
 - KYS
 - >kunnat
- KOORDINAATIO:** hva
alue/Lähisuhdeväkivallan
ehkäisytöön asiantuntija

Lähisuhdeväkivallan ehkäisy kehittämistyön tuloksia 2022-2023/Siun sote

(lainsäädäntö, ihmisoikeussopimukset, THL ohjeet yht. sov. alueelliset kehittämistarpeet)

Pysyvä koordinaatorakenne

1. Alueellinen lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatorakenne luotu

Pohjois-Karjalan malli: Lähisuhdeväkivallan ehkäisytöiden ohjausryhmä (perustettu 2023, strateginen), Lähesty -Lähisuhdeväkivallan ehkäisytöiden ohjausryhmä (operatiivinen), MARAK -työryhmä (koko alueen kattava riskinarviointi), LASTA -työryhmä (lapsiin kohdistuvat väkivaltaepäilyt). Kiinnitetty osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmä ja -lautakuntarakennetta. Lisäksi koordinaatiosta vastaava resurssi, tehtävänkuva luotu.

2. Työryhmien laadukas toiminta ja kiinnittäminen osaksi päätöksen teko prosesseja

Päivitetty työryhmien toiminta sekä koordinaatiokokonaisuus vastaamaan alueen tarpeita ja kehittämisen tavoitteita sekä thl:n ohjeita (työryhmien **vaikuttavuus**)

Ydin toimintamallit

1. Tunnistamisen, puheeksi oton ja palveluohjauksen –toimintamalli

Lähisuhdeväkivallan puheeksi otto osana perustoimintaa, erityisesti arviointi- ja kartoitustyötä

2. MARAK –toimintamalli

Riskinarvioinnin menetelmät ja -prosessi käytössä koko alueella

-> käynnistetty integrointi osaksi palveluprosesseja ja -ketjuja

Osaamisen varmistaminen

1. Koulutussuunnitelma osaksi osaamisen kehittämistä

Osaamisen ja koulutustarpeiden tasot

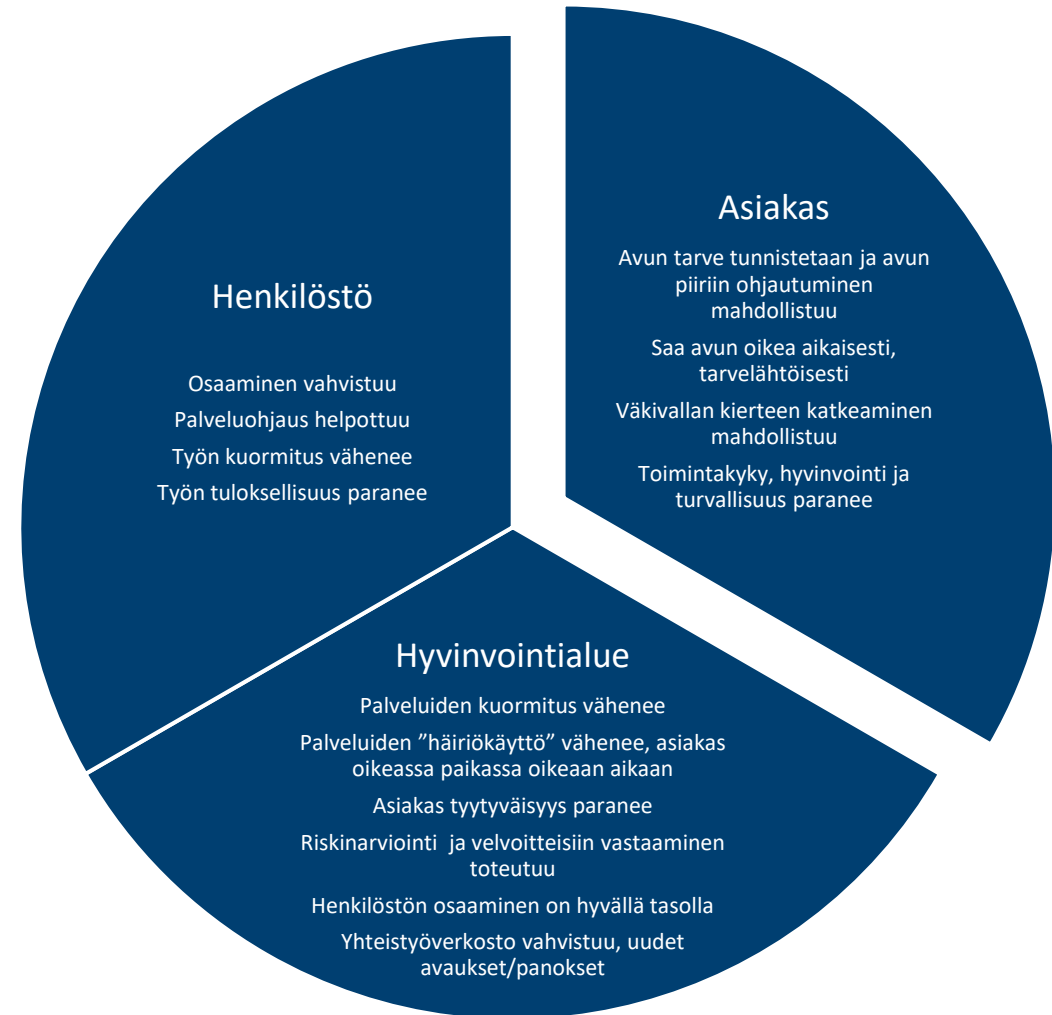
2. Lähisuhdeväkivallan ehkäisy -intrasivut työntekijöille

3. Väkivallankaappaus koulutuskampanja, Tunnista lähisuhdeväkivalta -koulutukset, räätälöidyt työyksikköinfot/työpajat (käyttöön otettuja keinoja)

Lähisuhdeväkivallan ehkäisy

Tavoite/Vaikutukset/vaikuttavuus 2024

- ❖ **Toiminnan painotuksen siirtäminen raskaista palveluista ehkäisevään ja ennakoiavaan työhön**
 - Ennaltaehkäisy ja auttamisen menetelmät käytössä palveluissa laajasti (havaitseminen, puheeksi otto ja arviointi/ohjaus, osaaminen varmistettu)
 - Apu saatavilla yksilöllisen tarpeen mukaan (prevention kaikki tasot toimivat, myös akuutti)
- ❖ **Kustannusten nousun hillitseminen**
 - Väkivallan uhreille, tekijöille ja väkivallalle altistuneille lapsille tehokkaat hoito- ja palvelukokonaisuudet (oikea-aikaisesti)
 - Moniammatillinen ja poikkihallinnollinen yhteistyö toimii saumattomasti ja on tavoitteellista -> Toimivat ja yhteensovitetut palvelut
- ❖ **Yhdenvertaiset palvelut kaikille**
 - Koko hyvinvointialueen kattavat toimintamallit ja palvelupolut
 - Monipuolisempia asiointi- ja palvelukanavia tulevaisuudessa
- ❖ **Lähisuhdeväkivallasta aiheutuvat kustannukset vähenevät kaikilla tasoilla, asukkaiden hyvinvointi ja turvallisuus paranee, pitkällä aikavälillä vaikutukset terveyteen, hyvinvointiin ja ylisukupolviin ketjuihin**

Keskeiset tavoitteet/sisällöt 2024

Lähisuhde- ja perheväkivallan systemaattisen kartoittamisen ja riskinarviointi -toimintamallien jalkauttaminen ja henkilöstön osaamisen vahvistaminen.

- viestintä, koulutukset/seminaarit/yksikkö infot

Verkkosivut; Hyten osa-alueena lähisuhdeväkivallan ehkäisy + Lähisuhdeväkivalta –teema
Luodaan Siun soten verkkosivuille tietoa ja ohjeita verkkosivu-uudistuksen yhteydessä vuodelle 2025

Yhdyspintatyö

- työryhmien tavoitteet/toiminta, palvelupolkujen kehittämien (esim. tekijätyön polku, avopalvelut)

- Hyte kertomus- ja suunnitelma 2025-2028 (painopistealue; turvallinen arki ja ympäristö)

Laaditaan Alueellinen lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelma 2025-2028

- prosessin käynnistäminen ja toimintasuunnitelman laatiminen (meneillään mm. tilannekuvan rakentaminen)

Alueellinen lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelma 2025 - 2028

Suunnitelman laadinta 2024 | Pohjois-Karjalan hyvinvointialue | Sanna Pirinen

Toimintasuunnitelman tavoitteet

Päätavoitteet:

- Luoda pitkäjänteinen suunnitelma lähisuhdeväkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn edistämiseksi
- Vahvistaa hyvinvointialueen roolia ja selkiyttää toimijoiden välistä yhteistyötä ja yhdyspintoja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn kehittämistoimissa
- Parantaa väkivallan piirissä elävien (uhrit/tekijät/todistajat) avun saamista oikea-aikaisesti ja tarvelähtöisesti (edistävä, ehkäisevä, korjaava)

Toteutus:

- Toimintasuunnitelma laaditaan laajassa yhteistyössä Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön ohjausryhmän ja Lähesty –ryhmän sekä toimialueiden ja alueen keskeisten toimijoiden kanssa (poliisi, RIKU, pnk, Kriisikeskus, Perheiden paikka ry, oppilaitokset, sovittelutoimisto).
- Suunnitelmatyötä koordinoi ja kirjoitustyöstä vastaa lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön asiantuntija

Aikataulutavoitteet:

- Suunnitelma laaditaan vuoden 2024 aikana
- Kommittikierros vaikuttamistoimielimet, vahvistetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnassa ja liitetään osaksi hyvinvointikertomusta.

Runko

- Strategiset tavoitteet, ohjaava lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset
- Tilannekuva väestöryhmittäin
 - lähisuhdeväkivallan yleisyys Suomessa
 - lähisuhdeväkivallan yleisyys Pohjois-Karjalassa
- Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenteet Pohjois-Karjalassa
 - koordinaattorakenne (Hyte lautakunta ja - ohjausryhmä, Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön ohjausryhmä. Lähestyryhmä, Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön asiantuntija)
 - työryhmät (MARAK ja LASTA)
 - Yhteistyö, toimintamallit ja palvelupolut
 - Osaamisen varmistaminen
- Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit
- Kehittämistarpeet ja arviointi

Tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja vastuutahot

- Suunnitelma perustuu tilannekuvaan (lapset/nuoret/perheet, aikuiset, ikääntyneet + riskiryhmät)
- Toimintasuunnitelma antaa konkreettiset suuntaviivat alueen väestön ja palveluiden kehittämisen tarpeista ja kuvaa toimenpiteiden toteutuksen vastuita. Mahdollistaa seurannan ja tukee vaikutusten arviointia.
- Tavoitteet ja toimenpiteet voivat suuntautua suoraan asiakas- ja potilastyöhön (palvelualueet, yhdyspinnat) tai henkilöstöön (osaamisen kehittäminen/varmistaminen, mutta myös hr, työterveyshuolto)
- Keskeisiä ja ajankohtaisia: toimintamallit (tunnistaminen ja riskinarviointi), palvelupolut, osaamisen varmistaminen
- Terveiden ja hyvinvointilaitoksen ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi ja ohjeiden sovittaminen alueen tarpeisiin toimivat suunnitelman kulmakivenä

Mallipohja

Tavoitteet vuositasolla(voi ulottua 2025-2028); tarpeet/kehittämiskohteet, toteutusaikataulu ja arviointi
-> Yhteiset päätavoitteet

TAVOITE 2025-2026	TOIMENPITEET					MITTARIT	VASTUUTAHO
	Perhe- ja sosiaalipalvelut	Terveys- ja sairaanhoito-palvelut	Ikääntyneiden palvelut	Konserni/hallinto/pe lastus/turv allisuuspalvelut	Yhdyspinta		
	Perhe- ja sosiaalipalvelut	Terveys- ja sairaanhoito-palvelut	Ikääntyneiden palvelut	Konserni/hallinto/pe lastus/turv allisuuspalvelut	Yhdyspinta		
	Perhe- ja sosiaalipalvelut	Terveys- ja sairaanhoito-palvelut	Ikääntyneiden palvelut	Konserni/hallinto/pe lastus/turv allisuuspalvelut	Yhdyspinta		
	Perhe- ja sosiaalipalvelut	Terveys- ja sairaanhoito-palvelut	Ikääntyneiden palvelut	Konserni/hallinto/pe lastus/turv allisuuspalvelut	Yhdyspinta		

toteutussuunnitelma

Tammi-toukokuu

- toteutussuunnitelman laatiminen ja vahvistus
- Suunnitelman laatiminen: taustatiedot, tiedonkeruu (laadullinen/määrällinen)
- kommentit

Touko-syyskuu

- Suunnitelman laatiminen, tiedonkeruu (laadullinen/määrällinen)
- kommentit

Syys-joulukuu

- Kehittämistoimenpiteet
- Kommentti- ja päätöksentekokierros
- Suunnitelman viimeistely
- Hyväksyntä

- Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmän kokoukset 22.2., 11.4. ja 30.5.
- Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön ohjausryhmän kokoukset 29.2. ja 7.5.
 - Hyte ohjausryhmä
 - Hyte lautakunta kevät ja syksy
 - Vaikuttamistoimielimet

Toimintasuunnitelma laaditaan laajassa yhteistyössä

Koordinaattorakenne ja toimialueet, 3.sektori ja
valtio

Vaikuttamistoimielimet toukokuu-kesäkuu 2024;
lapsi- ja perheasiainneuvosto, nuorisovaltuusto,
vanhusneuvosto, vammaisneuvosto

THL suosittelee kuntalaisten osallistamista
lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelman
laatimisessa, asukaskierros kunnissa

Kehitysaskelia ja huomioitavaa

- ❖ **Palvelupolkujen ja palveluiden kehittämissyhteistyö** (Siun sote, järjestöt, seurakunta, poliisi, oppilaitokset, ulkopuoliset hankkeet)
- ❖ **Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja puheeksi otto osana palveluketjuja, toimintasuunnitelmia, asiakas- ja potilasturvallisuuden sekä laadunhallinnan suunnitelmaa sekä terveydenhuollon omavalvontaa, hyte –suunnitelma, vaikuttavuusohjelma.**
- ❖ **Henkilöstön osaaminen vahvistunut, ja tukityön tuleekin jatkua katkeamatta**
- ❖ **Palveluita alueella edelleen verraten heikosti, laajaa yhteistyötä ja panoksia tarvitaan**
- **Vastuut, velvoitteet ja yhdyspintojen tunnistaminen ->yhteistyön edistäminen hyte -tavoitteiden mukaisesti (edistävä, ehkäisevä, arjen tuki)**
- **Tuloksellinen ja vaikuttava lähisuhdeväkivallan ehkäisy vaatii vahvat rakenteet, joiden kehittämistä tukee yhteinen tahtotila väkivallan vastaisen työn edistämisestä laajassa yhteistyössä -> selkeä kokonaisuus, yhdessä tehden vaikuttavimmat palvelut**

**Oikeus väkivallattomaan elämään
on jokaiselle kuuluva
perusoikeus.**

perustuslaki, Pohjois-Karjalan maakunnallinen hyte -suunnitelma, ihmisoikeussopimukset